

Trendverkenning toekomst van de Dorpen in Overijssel Scenario's

Inleiding

Voor u liggen de conceptscenario's die geschreven zijn voor de trendverkenning "Toekomst van de Dorpen" van het Trendbureau Overijssel. Deze scenario's zijn gebaseerd op twee assen: 'globalisering vs. lokalisering' en 'Emotioneel, romantisch wereldbeeld' vs. 'Rationeel wereldbeeld'.

De as 'globalisering vs. lokalisering' is gekozen omdat het onzeker is tot welk evenwicht de trend naar 'glocalisering' zal leiden; zeer uiteenlopende toekomsten kunnen het gevolg zijn.

Voor de andere as zijn verschillende waarde-oriëntaties gekozen: de dominantie van een emotioneel, romantisch wereldbeeld versus dat van een analytisch, rationeel wereldbeeld. Deze keuze is sterk ingegeven door interviews met deskundigen. Dorpen zijn het object van idealisering. Voor veel mensen weerspiegelen ze een ideale samenleving. Deze gedachtelijn – met zijn verschillende uitwerkingen - kwam zo dominant in de gesprekken naar voren, dat wij deze as gekozen hebben.

Wereld A

We are the world....

Basis: Globalisering, Emotie

Kernwoorden: Internationale samenwerking, duurzame economie, toenadering stad/land, het landelijk gebied als werklandschap, lichte demografische groei, lichte gemeenschappen, heterogene dorpen

Internationale Verhoudingen

Gedwongen door vijf gelijktijdige crises in de jaren '10 van de 21e eeuw zijn landen elkaar fundamenteel anders gaan benaderen. In 2030 is de gedachte gemeengoed dat we één wereld vormen, waarbij alle landen enkele belangrijke gezamenlijke uitdagingen hebben – en pas daarna ook verschillende belangen. Energie, economie, voedsel en water: we staan er samen voor. President Obama van de Verenigde Staten heeft in deze ontwikkeling een cruciale rol gespeeld. De mondiale economische crisis werd in zijn tweede ambtstermijn aanleiding om anders na te denken over economie en groei. De duurzame economie is nu grotendeels gerealiseerd – waarbij lang niet alle, maar zeker wel de milieukosten zijn verdisconteerd in de prijzen van producten.

Rol Nederlandse nationale overheid

De Nederlandse overheid heeft aan belang ingeboet. Veel regelgeving is van de nationale overheid overgeheveld naar Europa. Binnen de EU is er bijvoorbeeld een apart energieagentschap opgericht om vraag en aanbod van energie op elkaar af te stemmen. De EU heeft de energiecrisis opgelost door de bouw van mega-zonnecentrales in de Sahara en Zuid-Spanje, en een grote 'windring' in de Noordzee.

Binnen Nederland zijn regio's assertief gaan zoeken naar buitenlandse regio's om mee samen te werken. Overijssel werkt nauw samen met de deelstaten Nedersaksen en Noordrijn-Westfalen, maar heeft ook samenwerkingsverbanden aangeknoopt met de nieuwe economieën in Oost-Europa.

Economie

Hoewel de echte dynamiek elders in de wereld is, haken Europa, Nederland en Overijssel nog wel degelijk aan. Maar de economie is veranderd. Door de grote nadruk op duurzaamheid is het regionale schaalniveau veel belangrijker geworden. De tijd van de lage energieprijzen is voorbij, en dat geldt ook voor de geglobaliseerde voedselproductie die vooral gericht was op lagere prijzen. Regionale energie- en voedselproductie spelen weer een rol. Stedelijk en landelijk gebied groeien naar elkaar toe. De stad is afhankelijker geworden van het landelijk gebied eromheen. De Randstad is nu afhankelijker van de andere landsdelen. Het landelijk gebied heeft ook een ander aanzicht gekregen. Het is geen woon-, maar een werklandschap. Er wordt energie geproduceerd, voedsel gemaakt en tal van kenniswerkers vestigen zich in vrijkomende agrarische gebouwen.

Echter, Overijssel is niet autarkisch en wil dat ook niet zijn. De digitale netwerken zijn in deze wereld economisch van levensbelang. Producten in Overijssel kennen een bovenregionale, nationale of ook Europese wereldmarkt. Voorbeelden zijn smart grids en biomassa. Maar ook een bedrijf als TenCate floreert en produceert kennisintensieve stoffen voor de wereldmarkt.

De kennisindustrie doet het ook goed. De UT is onderdeel geworden van een internationaal netwerk van universiteiten, elk met een eigen specialiteit. Door de betere communicatie- en reismogelijkheden

is Overijssel een aantrekkelijker plek om te wonen en werken – zo tussen Randstad en Duitsland in. De huizenprijzen in Twentse dorpen zijn flink omhooggeschoten door de professorale aandacht.

Sociale Netwerken

Zoals atomen lijken op de sterrenstelsels, zo weerspiegelen de dorpen het reilen en zeilen van de wereld. Er is sprake van een open maatschappij. Stedelingen van allerlei gezindten, kleuren en seksuele voorkeuren strijken neer in het landelijk gebied van Overijssel. Er is dan ook geen sprake meer van een dorpse mentaliteit of gemeenschap. De maatschappij is veelvormig: de dorpen zijn minder homogeen dan nu – ook wat betreft inkomensklassen. Er is een duidelijk verschil tussen arm en rijk. De vergrijzing van Overijssel wordt opgevangen door de komst van de nieuwe Overijsselaars. De bevolkingsomvang neemt enigszins toe.

Mensen zijn onderdeel van een veelheid aan netwerken, gebaseerd op individuele belangen en interesses. Zo is er de superpopulaire hyves van popster Bono, waarop je met elkaar de nieuwste weetjes over U2 uitwisselt. Maar ook de diverse netwerken via je bedrijf worden digitaal bijgehouden. En de internationale actiegroep 'Red de Buidelrat in de Oostelijke Sahara' vraagt je alwéér om een collecte te organiseren. En dan is er de vrouwenpraatgroep, die soms fysiek, maar meestal virtueel bij elkaar komt.

Demografie; dorp, stad, regio

De bevolkingskrimp treedt nog wel op, maar verloopt regelmatig verspreid over de gemeenten in Overijssel. Er is weer werkgelegenheid in het landelijk gebied: er is zelfs een lichte tendens van groei in de dorpen. Mensen vinden het opheffen van voorzieningen lastig, maar zijn mobiel genoeg om dat op te pakken. Afstand is niet zo'n bezwaar. De oriëntatie van de mensen is voor het overgrote deel naar buiten, en niet naar binnen gericht. De tijd van het cocoonen is echt voorbij. Het huis is geen privé-bolwerk tegen de wereld meer, maar een plaats om te werken en te slapen. Dat geldt vooral voor de rijken die zich op het platteland vestigen. Arme plattelanders raken meer geïsoleerd en kunnen zich maar amper staande houden in het nieuwe platteland. Zij trekken weg. Vooral steden vangen de sociaal zwakkere groepen op.

Mobiliteit

De dorpelingen zijn mobiel. Zij halen hun kwaliteit van leven waar het te halen is. Dat kan betekenen dat de rijkere makkelijk via vliegveld Münster naar Milaan of New York reizen om evenementen naar hun keuze te bezoeken. Dit betekent geenszins dat Normaal of Rowen Heze uit de mode zijn. Integendeel! De plattelander danst en zuipt en hokt als nooit tevoren. Maar er zijn allerlei soorten culturele contacten, waardoor nog meer dan vroeger er een fusie van muzikale stijlen is.

Geen homogeniteit

Er is meer sociale spanning in de Overijsselse dorpen. Dat komt onder andere doordat de kloof tussen arm en rijk groter is geworden. De verzorgingsstaat kon door de toestroom van mensen uit andere werelddelen niet in stand worden gehouden. De solidariteit tussen mensen richt zich meer buiten het dorp dan op de buurman. Mensen geven grif aan collectes voor slachtoffers van een natuurramp aan de andere kant van de wereld – maar de arme mede-Overijsselaar moeten voor zichzelf zorgen.

Beleidsuitdagingen bij dit scenario:

Overijssel heeft zich sterk als werklandschap ontwikkeld. De activiteiten zijn duurzaam, maar windmolens, biomassacentrales en de voedselproductie veranderen wel het landschap. In economisch opzicht is deze wereld door de openheid behoorlijk voortvarend. Nederland is een open handelsland, dat mede profiteert van de groei elders in de wereld.

In deze wereld ben je Europeaan, en niet direct dorpeling, of ook Overijsselaar. De identiteit van gemeenschappen en regio's is beslist geen gegeven. In sociaal opzicht wordt deze wereld geconfronteerd met enerzijds meer verbondenheid op wereldniveau, en anderzijds minder sociale cohesie op lokaal niveau. Overijssel leeft, maar met de blik naar buiten. De mensen leven in 'lichte'

gemeenschappen, niet zozeer bepaald door plaats, als wel door hun belangstelling, belangen, etc. Er is sprake van ruimtelijk naast elkaar levende 'peergroups', die zich weinig van elkaar aantrekken.

Er zijn spanningen als gevolg van de grotere diversiteit aan mensen. Dat kan gaan om spanningen tussen rijk en arm, maar ook tussen religieuze gezindten, en nieuwkomers en oudkomers. Het is de

vraag in hoeverre de overheid de ruimte krijgt om iets te doen aan die spanningen. De lokale en regionale overheden hebben (zeer) beperkte macht.

“Overijssel is een groene long in de wereld. We zijn in Overijssel trots omdat er verschillende soorten mensen zijn. Er bestaat een verschil tussen arm en rijk, tussen hoog en laag. Nederland is overbodig geworden en afgeschaft. Het gaat nog om Overijssel en Europa! Overijssel heeft prachtige natuurgebieden en poorten naar de wereld zoals een vliegveld en autowegen. De Bono-burger haalt de consumptie waar het het beste is of waar de leukste evenementen plaatsvinden. Dat kan zijn in New York, Nepal of Overijssel. Persoonlijke keuzes worden gemaakt. De energievoorzieningen is milieuvriendelijk. De mensen zijn zelfredzaam.”

Wereld B

Global Network

Basis: Globalisering/Ratio

Kernwoorden: Internationale concurrentie, markt boven overheid, verschillen tussen regio's in Overijssel, dorpen verstedelijken, sociale cohesie verdwijnt.

Internationale verhoudingen

De wereldhandel is de economische crisis van het eerste decennium van de nieuwe eeuw te boven gekomen. China en India ontwikkelen zich explosief. Dat heeft gevolgen voor Europa. West-Europa kan het groeitempo van de nieuwe tijgers maar moeizaam bijbenen. In Nederland kan alleen de Randstad aanhaken. In Oost-Nederland is de ontwikkeling geconcentreerd langs de internationale verbindingssassen A1 en A12.

Rol overheid

De rol van de overheden is tamelijk beperkt. Marktpartijen hebben veel invloed. Het rijk heeft daarnaast een deel van zijn taken aan de EU overgedragen. De rol van de lokale en regionale overheid is beperkt. Mensen doen liever geen beroep op collectieve voorzieningen, en laten zich andersom ook niet zoveel zeggen door de overheid. Mensen moeten zich met hun eigen zaken bemoeien.

Economie

Europa moet veel moeite doen om tot de economische top te behoren. Overijssel is een onderdeel van een grotere economische ruimte die zich vanuit de Randstad grofweg naar Duitsland en het Ruhrgebied uitstrekt. De economie is weliswaar 'terug in het dorp', maar anders dan vroeger is het niet gebonden aan de ruimte. Internet speelt een hoofdrol. De wereld is hypermobiel: veel dorpingen werken buiten de regio in de Euregionale stedelijke economische centra. Mensen werken hard. Als je het economische tempo niet bij kunt houden, zijn er weinig alternatieven. Er zijn dan ook veel mensen met een burn out. Er ontstaat een groeiende groep 'have-not's'.

De landbouw is verregaand geïndustrialiseerd in een poging om te overleven. De concurrentie met gebieden waar meer ruimte is – bijv. de Oekraïne – is moordend. Feitelijk overleeft Nederland alleen als landbouwnatie door een grote nadruk op kennisintensieve en innovatieve landbouw. De veehouderij is geconcentreerd op bedrijventerreinen. Varkensflats, viskwekerijen en 'melkfabrieken' bepalen het beeld. De akkerbouw is grootschalig. De "kleine boer" is een fenomeen uit het verleden. Gezinsbedrijven sterven uit: de grootschalige bedrijven zijn niet meer als familiebedrijf te financieren. Landbouwbedrijven zijn net als gewone bedrijven georganiseerd, met BV's, directeuren en werknemers.

Energie

Overijssel is afhankelijk van vijf grote energieproducenten. Die verdelen de wereldmarkt. Zij hebben geïnvesteerd in kerncentrales en kolenvergassingsinstallaties. Die draaien overigens voor een deel op biomassa, mede in Overijssel geproduceerd. Uit milieuoverwegingen is de CO₂-afvang goed geregeld.

Demografie

De dorpen in Overijssel lopen gedeeltelijk leeg. Jongeren trekken naar de steden, waar het werk is. Deze ontwikkeling doet zich overal in Overijssel voor, maar toch vooral in de minder ontsloten gebieden. De stedelijke regio's en de dorpen langs de economische verbindingssassen, zoals de A1, doen het goed. Dat geldt ook voor woondorpen nabij stedelijke regio's als Markelo en Dalfsen.

Gebieden verder weg van het rijkswegennet vergrijzen en verarmen. Een aantal dorpen en vele buurtschappen verdwijnen. Dat is gedeeltelijk een natuurlijk proces, maar uiteindelijk zien overheden ook geen andere keuze dan de bewoners die er nog zijn, te concentreren. Op die manier kan ruimte gebruikt worden voor landbouw en energieteelt. De woningbouwcorporaties in die gebieden moeten woningen afstoten. Er is geen vraag meer naar hun product. In de slag om de ouderen en hulpbehoevenden bieden zij allerlei woon/zorgarrangementen aan. Ook wordt ingezet op tijdelijke bewoners (bijvoorbeeld arrangementen voor kunstenaars of mensen met burn out) en de markt van tweede huizen.

Langs de achterlandverbindingen ontwikkelen zich woon/werkdorpen. Aan natuur- of cultuurhistorische waarden laten de inwoners zich weinig gelegen liggen. Het gaat om de onmiddellijke woonwaarde, en om de economische vitaliteit van het dorp. Dat betekent neonreclames in het landelijk gebied. Het betekent een grote acceptatie van herrie en stank als gevolg van nieuwe economische activiteiten. Natuur die niet direct via toerisme geëxploiteerd kan worden, ligt feitelijk te wachten op ander gebruik door de mens.

Stad/Land

Stad en land groeien naar elkaar toe. Eigenlijk zijn de dorpen de buitenwijken van de stad. De nieuwe inwoners in de goed ontsloten dorpen zijn relatief rijk: de arme bevolking leeft in de steden en in de achterstandsdorpen. De bevolking is ook divers. Allochtonen zijn in de dorpen nog wel bijzonder, maar zeker niet meer een uniek verschijnsel.

Sociale relaties

De sociale cohesie van deze dorpen is pragmatisch van aard en voor een groot deel rond de kinderen gecentreerd: werkende moeders maken afspraken over spelen en oppas. Vaders zien elkaar langs de lijn bij de plaatselijke voetbalvereniging. Verder is het leven vooral geconcentreerd rond het gezin. Mensen besteden veel aandacht aan hun huis en tuin.

In sociaal opzicht heeft zich in veel dorpen iets opmerkelijks voorgedaan. Decennialang werd de nieuwe import opgevangen door een kern van oorspronkelijk bewoners die het eigen dialect, de eigen tradities en de eigen cultuur bewaarden. Plotseling stierf die oude kern uit en werd niet meer opgevolgd door nieuwe 'autochtonen'. Dit betekende dat het Twente noaberschap verdween. Er zijn feitelijk geen verschillen meer tussen een Zeeuws of een Overijssels dorp – en zelfs de verschillen tussen Markelo en de binnenstad van Deventer zijn eigenlijk verdwenen. We hebben een stedelijke cultuur gekregen.

De rol van religie is in de samenleving verder gemarginaliseerd. Dat geldt zeker voor het katholicisme, met zijn vele rituelen en symbolen. Maar ook de gereformeerde wereld staat onder druk. De islam speelt als derde geloofsrichting in Nederland een eigen rol.

De wereld is hype-gevoelig. Communicatie gaat voor een groot deel via internet en massamedia. Het gedrag van de dorpelingen in de openbare ruimte wordt door ouderen zonder meer als asociaal beschouwd. De Nederlandse 'directheid' is verder geperfectioneerd: mensen zijn niet beleefd. Mensen voelen zich ook onveiliger in de dorpen dan vroeger.

Beleidsuitdagingen van dit scenario:

In deze wereld is de trend naar individualisme en globalisering verder voortgezet. In economisch opzicht gaat het lang niet slecht, maar de verschillen tussen rijkere regio's en armere regio's zijn wel veel duidelijker dan nu. Er is in deze wereld duidelijk sprake van een onderlaag. Die is arm en ziek, en is gedeeltelijk ook ruimtelijk geconcentreerd in de krimpdorpen en de grote steden. De (regionale) overheid dient voor een exit-strategie te zorgen voor de dorpen die gesloten worden. Het is echter de vraag of de (provinciale) overheid de ruimte krijgt daar wat aan te doen.

Überhaupt is de plaats van de overheid in dit scenario spannend. Hebben bestuurslagen andere dan de Europese overheid veel invloed op hetgeen in de maatschappij gebeurt?

De solidariteit tussen burgers is niet groot en duidelijk gedreven door eigenbelang. Het is een harde wereld.

De positie van de landbouw is in dit scenario precair. Er is sowieso sprake van grote schaalvergroting, maar het is de vraag of de Overijsselse boer het überhaupt redt op de wereldmarkt waar in andere landen mogelijkheden zijn om op nóg grotere schaal te boeren.

Daarnaast is er weinig perspectief voor de traditionele werkgelegenheid als bouw en industrie. We kunnen met moeite aanhaken bij technologische ontwikkelingen en dienstverlening.

De wereld is 'Amerikaans' in die zin, dat mensen gedurende hun leven meerdere identiteiten kunnen hebben. Op het moment dat het tegen zit met je bedrijf, kan je zomaar van rijke ondernemer tot dakloze worden.

"Het dorp is bijna stad geworden. Mensen wonen er vooral omdat het wat groener is, en vanwege de goede verbindingen met de buitenwereld. Boeren wonen in kassen, met uitzicht op gerobotiseerde landbouwwerktuigen die met precies GPS worden aangestuurd. De internetverbinding ontbreekt niet. De mens gaat naar de achtergrond. Over 15 jaar weet ik precies waar ik aan toe ben. Hoe mijn leven geprogrammeerd is. Ik weet per uur wat ik ga doen. Alles is gestructureerd. We zijn gevangen in onze afspraken. Dit leidt tot meer burn outs op jonge leeftijd. De wereld wordt groter, onze relaties zijn wereldwijd."

Wereld C Onder Ons

Basis: Lokalisering/Emotie

Kernwoorden: Nationalisme en hang naar identiteit, Welzijn boven Welvaart, Demografische krimp, Sociale Cohesie, Regionale concurrentie.

Internationale ontwikkelingen

De toenemende globalisering heeft in het begin van de 21^e eeuw tot een reactie geleid. Mensen herkenden zich niet meer in de grote anonieme verbanden. Wilders kreeg steeds meer anti-Europastemmers achter zich. Mensen zochten naar houvast, naar een eigen groep en identiteit. De traditionele partijen onderkenden deze hang naar iets eigens, naar het lokaal gewortelde, en hebben de pro-Europese koers verlegd naar een politiek die Europa tot een puur economisch project maakt – en de politiek weer naar de mensen toe brengt.

Rol overheid

De nationale overheid heeft in deze wereld een duidelijk eigen identiteit. Men verlangt van buitenlanders nadrukkelijk aanpassing. De dorpen van Overijssel hebben zich gebogen over hun identiteit. Wat hebben wij, Heetenaren, Markelo-ers, etc, met elkaar gemeen? Wat willen wij met elkaar? Dat heeft tot gevolg dat de dorpen ook van elkaar verschillen. Er is het dorp van de Aardappel en het dorp van Midwintermarathon, je hebt het dorp van de jaarlijkse landbouwfair en het dorp van het fanfare-concours.

Economie

De economische groei opgevat als de groei van het Bruto Regionaal Product is niet groot, maar de Overijsselaars accepteren minder geld voor meer welzijn en minder milieuvuiling, beter eten en bovenal: een mooi, karakteristiek landschap!

De economie is gericht op het ten gelde maken van het dorpseigene. Dat is in de eerste plaats een landbouw die sterk gericht is op streekproducten en voedselvoorziening voor de eigen regio. Daarnaast is toerisme belangrijk. Moestuinen worden aan stedelingen verhuurd om hen weer eens de klei aan de handen te laten voelen. Natuurlijk zijn er de boerenmarkt en culturele festivals. Lichtelijk retro, maar er is wel vraag naar! Het dorp zet bovendien in op tijdelijke bewoners: naast toeristen zijn dat ook ouderen die zorg nodig hebben, en er zijn ook diverse hospices voor stervensbegeleiding. Het dorp kent allerlei nieuwe woonvormen: hofjes, meergeneratiewoningen, bejaardencommunes. En daarnaast voor de tijdelijke bewoners ook specifieke woonvormen als zorghotels en retraite-kloosters.

De natuurbeleving in het dorp is sterk. Er zijn veel bijen, veel bloemen, en dat is ook één van de 'assets' van het dorp voor de toeristen. Stedelingen zijn bereid om te betalen voor de natuurbeleving, wellness en de helende kracht van groen. Dorpen eisen betaling voor deze 'groene diensten' en kapitaliseren daarnaast blauwe diensten en meer en meer ook diensten op het terrein van zorg en welzijn.

Energie

De energievoorziening is radicaal gedecentraliseerd. Het dorp is er trots op dat het voorziet in de eigen energie. Er is een corporatie opgericht waaraan alle dorpelingen deelnemen. Die heeft een fikse biomassacentrale en een paar windmolens en zonnecollectorenvelden in bezit.

Demografie

Bewoners en jeugdigen die gericht zijn op materiële waarden en/of een individualistische levensstijl vertrekken. Dat leidt per saldo tot een vermindering van het aantal inwoners van een aantal dorpen.

Sociale cohesie

De binding van dorpingen onder elkaar is zeer sterk. Men wil het dorp ook zelf stuur geven. Dorpsraden hebben een democratischer inslag dan nu: er is meer sprake van politiek overleg over de toekomst van de gemeenschap. Er is ook een gemeenschapsfonds waar dorpingen vrijwillig aan bijdragen. De binding met de gemeente is minder geworden: dorpingen accepteren niet zomaar wat de centrale gemeente voor hen in petto heeft.

Er is een sterke opleving in de belangstelling voor geschiedenis – en vooral in de oud-Griekse geschiedenis. Mensen verslinden de verhalen hoe helden hun leven offerden voor de veiligheid en het welzijn van hun gemeenschap of stadsstaat. Ook de opkomst van de lokale democratie, en het samen zoeken naar de bestemming van de gemeenschap, prikkelt de verbeelding.

De sociale cohesie heeft ook een sterk normerende kant: mensen spreken elkaar aan wanneer sprake is van handelingen die grensoverschrijdend zijn. Bierketen mogen best, want iedereen is jong geweest. Maar drugs worden zeker niet getolereerd, en het adagium is ook: 's avonds een man, 's ochtends een man. De vrijdagavondgangers worden wel om 8.30 uur stipt op het zaterdagbaantje verwacht. Mensen kunnen maar beter niet 'wat vreemd zijn'. Homofielen, kleurlingen, maar ook dorpsjeugd die naar de stad is geweest om te studeren: het blijft volk dat met enig wantrouwen wordt bekeken.

Elke zaterdagochtend is het hele dorp te vinden bij de plaatselijke voetbalvereniging. Die moet worden ondersteund bij de wedstrijden tegen dorpen en vooral: de derby's tegen de regionale stad. Eén overwinning op de stad telt als het seizoenskampioenschap.

De zorg is in dit dorp ronduit liefdevol te noemen. Mensen voelen het als een plicht familieleden, maar ook burens en eenzamen te helpen. Ook de armenzorg is goed geregeld.

Dorp, stad, regio

De binding binnen gemeenschappen is groot, maar dat geldt niet tussen gemeenschappen. Dorpen beconcurreren elkaar zonder gêne om inwoners en voorzieningen. Dat betekent ook dat er dorpen verdwijnen. Er is weinig draagvlak voor een provinciale rol van verdelende rechtvaardigheid.

Media

De nieuwe media ondersteunen de sociale cohesie. Iedereen Twittert dat het een lieve lust is, zodat iedereen weet waar iedereen zich mee bezig houdt. Eén en ander wordt ook nog eens uit de doeken gedaan op de lokale Hyves gemeenschap. Naast de wekelijkse pluim is daar ook de wekelijkse uitbrander te lezen!

Beleidsuitdagingen bij dit scenario zijn:

Maatregelen om de sociale vitaliteit te verhogen zijn eigenlijk niet nodig waar het de sociale cohesie betreft. Sommige mensen zouden wel wat minder sociale cohesie willen – en vragen zich af of de overheid niet paal en perk kan stellen aan de roddel en achterklap van de burens. De overheid is ook nodig om de bescherming van minderheden te garanderen.

De regionale overheid zal een duidelijk probleem hebben om de regio als geheel vitaal te houden. De onderlinge concurrentie tussen de dorpen leidt tot suboptimale oplossingen en ook gebieden waar sprake is van krimp en armoede. Het is niet ondenkbaar dat de provincie met regelgeving moet komen om de onderlinge naijver enigszins in te dammen.

De relatie tussen dorpen en steden dreigt losser te worden. Dorpen denken dat ze zonder de steden vitaal kunnen blijven. Sterker: dorpen gaan financiële eisen stellen aan de steden. De stedeling is immers afhankelijk van het dorp voor voedsel, gezondheid en veiligheid (bijvoorbeeld op het terrein van waterbeheer).

De economische ontwikkeling in dit scenario is zorgelijk. Dit kan ook een vertrek van mensen betekenen: jongeren gaan op zoek naar plekken waar ze wèl een goed leven kunnen opbouwen.

Overijssel als 'voedselregio' is een kans. Ook de trend om niet meer in bruto regionaal product te denken, maar in bruto regionaal geluk, past bij deze sterk vergrijsde wereld.

'Hier wonen niet zo veel jongeren. Mensen komen er terug voor bezinning, de kloostertuin en de kibboets. We hebben veel groepswoningen, verschillende ateliers om rijke mensen te trekken, hofjes als woonvorm. Er zijn tuinen met oude ambachten voor de toeristen, een moestuin en weedplantages. Mensen doen veel aan fitness. Omdat er veel ouderen wonen, hebben we een dodenbos. Mensen worden gecremeerd en er wordt as uitgestrooid in het bos.'

Wereld D Een plaats om te wonen

Basis: Lokalisering/Ratio
Kernwoorden: Pragmatisme, het platteland als woongebied,

Internationale ontwikkelingen

De grote wereldverbeterende ideologieën zijn rigoureus verlaten. De 20^e eeuw was de eeuw van de wereldverbeteraars, en het heeft ons Dachau, Killing Fields en Gulags gebracht. De 21^e eeuw is de eeuw van het welbegrepen eigenbelang. We moeten eerst zelf onze tuin op orde hebben, voordat we ons gaan bezig houden met de bossen buiten onze machten. Nationale staten werken samen op het moment dat dat voor beide partijen nuttig lijkt, maar de samenwerking is niet geïnspireerd op grootse dromen.

Rol overheden

De rijksoverheid draagt maar mondjesmaat bevoegdheden over aan EU. Er is een sterk besef van de Nederlandse belangen. Op lokaal niveau is het bestuur van het dorp in handen gelegd van een manager. Politieke partijen stonden voor allerlei gekissebais. Democratie is mooi, maar het gaat er toch eerst en vooral om dat de zaken gewoon goed geregeld zijn. De parken moeten gemaaid, de straten geveegd. Dat kan je net zo goed in handen leggen van een manager.

Economie

De landbouw is na de schaalvergroting sterk veranderd. We kregen genoeg van Q-koorts en gekke koeien. Er is radicaal gekozen voor Overijssel als woongebied. De economie van het wonen heeft voorrang gekregen. Het landschap en de natuur staan op nummer één. Boeren worden gedoogd, maar vooral als zij geen hinder in de vorm van stank of lawaai veroorzaken. Dat betekent in de praktijk dat er in Overijssel slechts kleine boerenbedrijven zijn, vaak sterk gediversificeerd en gericht op regionale productie.

De Overijsselse economie is relatief sterk op zichzelf gericht: producenten en afnemers liggen dicht bij elkaar. Zorg, overheid en onderwijs zijn grote sectoren. Ook de maakindustrie, echter, is nog aanwezig. Vakmanschap is meesterschap. De UT is gelukkig afgeschaft. Wetenschappers...het blijven malle fratsenmakers. Dat laten we over aan de Randstad. Bij ons gaat het om geld, om producten. Saxion en Windesheim...daar gaan we voor. Maar vooral de ROC's: de plaats waar we topambachtlieden maken. Daar gaat het om in Overijssel. Er is een groeiende behoefte aan die ambachtsmensen. Het zijn mensen die we bovendien aan ons kunnen binden door goede arbeidsvoorwaarden. De wetenschappers waren kosmopolieten: als ze hier al woonden, waren ze de helft van de tijd elders.

Energie

De milieu- en energieproblematiek is door gebrek aan internationale samenwerking nijpend. Staten proberen elk voor zich oplossingen te verzinnen. Op lokaal en regionaal niveau gebeurt dat ook. We pakken ze aan, maar op onze eigen bescheiden schaal. We kunnen lang of kort over klimaatverandering *praten* – maar je kunt ook gewoon een biomassa-centrale *bouwen*. En dat is precies wat we doen in ons dorp. We zorgen voor onze eigen energievoorziening. Ten eerste willen we niet afhankelijk zijn van anderen. En ten tweede verdienen we op die manier ook: de eigen energierekening is nul geworden, en we verdienen aan de energielevering aan de industrie. De windmolens nemen we voor lief.

Dorp, stad, regio

Dorpen in Overijssel hebben zich ontwikkeld tot woondorpen. Er is volop gebouwd aan tal van woonvormen om de uiteenlopende eisen van bewoners te kunnen honoreren. Om zo goed mogelijk te profiteren van de groene woonomgeving, is ruim gebouwd op landbouwgrond. Natuurgebieden zijn zoveel mogelijk gespaard, omdat die belangrijk zijn voor de woonkwaliteit.

Het dorp heeft weinig centrale voorzieningen. Dat is niet erg. Mensen rijden met hun elektrische of biodieselauto gemakkelijk naar de nabijgelegen steden en grotere gemeenten. Wel heeft elk dorp een centrale voorziening, van waaruit dienstverlening plaatsvindt.

Sociale relaties

Het dorp is eerst en vooral de plek waar ons huis staat. Het is een prima woonomgeving. Het is veilig voor kinderen en ouderen. De lucht is er nog schoon. De mensen groeten elkaar. 's Avonds joggen we een half uurtje door de velden en bossen. We kijken uit op een mooie tuin en even verder op de bosrand.

De import van stedelingen is goed te merken. Allerlei vroegere dorpsstradities zijn uitgestorven. Sommige mensen vinden dat jammer, maar het merendeel absoluut niet. De nostalgie naar tradities vergeet dat die zogenaamde sociale cohesie vooral sociale beklemming was. Mensen bleven maar over elkaar praten, bah! In deze eeuw staat het dorp vooral voor vrijheid. Je kan doen en laten wat je wil, zolang je je maar aan de regels van het fatsoen houdt.

De invasie van stedelingen is ook goed te merken aan de mate van assertiviteit. Overheidsplannen voor nieuwe infrastructuur of andere initiatieven die de woonomgeving van de mensen raken, kunnen rekenen op zeer veel aandacht. Een actiegroep is zomaar opgericht: de bewoners laten zich de kaas niet van het brood eten!

De zorg is ook geregeld, maar wel binnen duidelijke kaders. Geen oma's op zolder, maar gewoon transparante zorgverlening. Het liefst via belastingen en de overheid, maar er is ook een schaduweconomie ontwikkeld. Gebaseerd op de gedachte 'voor wat, hoort wat' verlenen mensen elkaar allerlei diensten. Er is een aparte munteenheid voor uitgedacht. Op het moment dat je een oudere 1 uur zorg verleent, verdien je 1 DE (Diensteenheid). Daarmee kan je allerlei andere diensten terugkopen, zoals oppas. Door deze transparante werkwijze behoud je je vrijheid, en worden er geen morele appèls op je gedaan. Dat maakt zaken een heel stuk helderder!

Cultuur en sport richten zich op het nuttige. Topsport is helemaal niet nodig. We sporten om gezond te blijven. Het dorp heeft een mooie trimbaan voor de ouderen. De jongeren doen het liefst aan atletiek.

Beleidsuitdaging van dit scenario zijn:

In hoeverre is sociaal beleid te funderen op eigenbelang? Is het niet noodzakelijk om ook een 'cement' in de samenleving te veronderstellen van onderlinge zorg?

In hoeverre kan politiek los gedacht/geweekt worden van het besturen van dorp of gemeente? Kan besturen tot management worden?

De kans op segregatie is betrekkelijk groot. Zoals er nu 'goede' en 'slechte' woonwijken in steden zijn, zullen er rijkere en armere dorpen ontstaan. Ook 'Ma Flodder'-gemeenschappen voor de asociale zijn een mogelijkheid.

De overheid kan zich machteloos voelen ten opzichte van de assertieve bewoners.

De relatie tussen het dorp en de rest van de wereld is precair. In hoeverre het dorp nog economisch en demografisch vitaal kan zijn is de vraag.

"We zijn in de regionale, rationele wereld en presenteren ons nieuwe dorp: Nijverdorp! Wij zijn erg gericht op het dorp zelf, maar vooral op feiten en hard werken. Bij binnenkomst in het dorp onderteken je een contract waarin je zegt welke diensten je kunt leveren aan anderen. Hiermee kunnen punten

verdiend worden waardoor je minder belasting hoeft te betalen: gecalculeerd noaberschap! Ons dorp heeft een manager die alles corrigeert en regelt. Het dorp heeft allerlei diensten op het gebied van zorg en onderwijs, maar ook voor schoffelen. We zijn zelfvoorzienend. We ontwikkelen een eigen modelijn, en onze eigen Nijverse spelen.”